

עלים

עלון משולחן מערכת מכון עלה זית

publish@alehzayis.com | 732.513.3466

עלה תשובה

שוא שוא אל והוא על
לשוננו ביקש אמת ואין

הקליר במלכויות דיו"ט ב' דראש השנה פייט "שוא שוא אל והוא על לשוננו. ביקש אמת ואין (על כן) ורחקה מלוכה". וצריך ביאור כיון שאמר שוא וכו', אם כן ביקש אמת ואין, מותר וכפל. אך אמרו רז"ל (סוטה לה, א; רש"י במדבר יג, כז) "כל דבר שקר שאין דבר אמת בתחילתו אינו מתקיים". לכן אמר [הפייטן שכל כך] הורגלו בשקר שאפילו קצת אמת אין בו, לכן אמר ביקש אמת תוך השקר ואין, לכן קראו שוא שאינו מתקיים.

עוד יש לבאר על פי המדרש רבה (בראשית ח, ה) שבשעת בריאת אדם נעשו מלאכים כתות חסד אמר יברא שהוא גומל חסדים. אמת אמר אל יברא שכלו שקרים. צדק אמר יברא שעושה צדקה. שלום אמר אל יברא שכלו קטטה. השליך הקב"ה אמת ארצה. ופירש מהר"ם אלשיך (תהילים פה, יב) שנתן לנו התורה הנקראת אמת וזה יכפר ויציל מן השקר. לכן אמר שוא וכו' והוא על לשוננו. אך [- אם תאמר] מה תתלונן הלא גלוי וידוע זה לפניו תחילה. לזה אמר ביקש אמת היינו התורה והיא המרפא שנתן לנו וגם זה אין.

או יש לפרש ובזה יתיישב ניהו דשקר עון גדול והוא מד' כתות שאין מקבלין פני שכינה (סוטה מב, א). אך צריך טעם למה עון זה גורם לאריכות הגלות יותר משאר עבירות. אמנם גאולה זו תלויה בשני דברים. האחד בתשובה כמו שכתוב בחלק (סנהדרין זז, ב), והטעם מבואר במהר"ם אלשיך (סוף פרשת בשלח שמות יז, יב) עיין שם כי טוב. או על ידי התורה כמו שכתוב פ"ק דב"ב (ח, א) על הפסוק (הושע ה, י) "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם". וכן כתב מהר"ם אלשיך (בראשית מט, יא) על הפסוק (זכריה ט, ט) "עני ורוכב על חמור", בזכות התורה דכתיב גבי יששכר חמור גרם.

וליישב קושיית רבי יהושע בן לוי לאלוהו ביום הכיפורים אמאי לא אתי משיח דכל ישראל שבו בתשובה (יומא יט, ב). יש לומר דהיא תשובה של רמאות, בשעת תפילה אנו מבטחים שלא לשוב לכסלה. ומיד אחר יום הכיפורים שבים לכסלה. ויש גם בשעת היודי עצמה שהיא רק ויודי פה, לכן אמר שוא וכו' והוא על לשוננו בשעת תשובה ויודי והם רק דברי שוא ואין מקיימים הבטחתינו. וגם ביקש אמת היא התורה ואין ולכן רחקה מאתנו מלוכה כי אין [- את אחד] מהדברים הגורמים גאולה.

קטע מחוך דרשות מחצית השקל

עלה הלכה

עניני ימים נוראים -
הנהגות הגרי"ש אלישיב זצ"ל

אמירת סליחות

- א. אף שהסליחות של בה"ב ושל תענית ציבור אמרם רבינו בעמידה [היינו עד תחנון], אבל הסליחות של אלול ועשי"ת אמרם בישיבה. ומ"מ י"ג מדות אמרם רבינו בעמידה וכנהוג, והיה עומד מעט לפני כן בתיבות ויתיצב עמו שם.
- ב. הפסוקים ששייכים לכל סליחה וסליחה נהג רבינו לאמרם לפני כל סליחה וסליחה, אבל הפסוקים כרחם אב על בנים וגו' אמר רק בפעם הראשונה.
- ג. רבינו אמר ויודי רק פעם אחת ולא ג' פעמים.
- ד. רבינו היה אומר הפיוט 'מכניסי רחמים'.

התרת נדרים

- ה. בבית מדרשו של רבינו אמרו כל הקהל הנוסח של שמעו נא רבותי וכו' ביחד. וכשגמרו, התיר להם רבינו ביחד עם ב' דיינים אחרים, ואמרו הכל מחולים לכם וכו'.
- ו. רבינו היה משמיט בסדר התרת נדרים את שתי תיבות 'דיינים מומחים' וגם תיבת 'רבותי', והיה אומר 'שמעו נא כל נדר' וגו'. וכן בסוף הנוסח במקום לומר 'אך דעו נא רבותי כי אי אפשר לפורטם כי רבים הם' השמיט תיבת 'רבותי' ואמר 'אך דעו נא כי אי אפשר לפורטם'.
- ז. לבד מהתרת נדרים לא עשה רבינו שום סדר התרה, לא התרת נידוי ולא התרת נזיפה.
- ח. בביתו של רבינו עשו הנשים התרת נדרים ואמרו כולן ביחד הנוסח בפני ג' אנשים, והבעל לא היה א' מהדיינים המתירים נדרי אשתו. [כך סיפרה בתו של רבינו הרבנית ישראלזון תליט"א].

ערב ראש השנה

- ט. לא הלך רבינו על הקברים בער"ה.
- י. בער"ה היה מתפלל רבינו מנחה בכותל המערבי.
- יא. רבינו היה נוהג לאחל בנוסח זה: 'לשנה טובה תכתב ותחתם

continued on pg 3

זמנים לפרשת נצבים - ליקוואד - September 3/4

מוצאי שבת		יום השבת		ליל שבת		ערב שבת	
7:23	שקיעת החמה	8:56	ס"ז קרי"ש מג"א לחשבון המעלות	7:21	פרישה ממלאכה (לתוספת שבת)	1:28	מנחה גדולה
8:05	ג' כוכבים קטנים	9:41	ס"ז קרי"ש גר"א וגר"ז	7:24	שקיעת החמה	4:09	ט' שעות (להתחלת סעודה)
8:36	ע"ב דקות	10:46	ס"ז תפילה גר"א וגר"ז	6:55-7:55	מזל מאדים (לענין קידוש)	4:42	מנחה קטנה (לעשיית מלאכה)
8:47	ר"ת ד' מילין לחשבון המעלות	12:55	חצות היום (סעודת שחרית להב"ח)	8:04	צאת ג' כוכבים (לקרי"ש לפני סעודה)	6:03	פלא המנחה (גר"א וגר"ז)
12:55	חצות הלילה (לסעודת מלוה מלכה)	1:28	מנחה גדולה	732.513-3466 ext. 106 publish@alehzayis.com	נערך ע"י הרב משה ברוך קופמאן	7:06	הדלקת נרות

שנה א: גליון ו | שב"ק פרשת נצבים | ערב ראש השנה ה'תשפ"ב

הרב צבי פינקלשטיין, מכון עלה זית

שבת"כ, הוריקו פניהם ואמרו מי יוכל לעמוד באלו. התחיל משה לפייסם, אתם נצבים היום, הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה, והרי אתם קיימים לפניו".

ומקשים העולם³, הלא ממה נפשך, אם באמת "הרבה הכעסתם למקום ולא עשה אתכם כלייה" אם כן לשם מה באו כל הקללות הללו, האם הקב"ה וותרן ח"ו, ואם הקללות יתקיימו למה לא יחרדו, ולמה לא עשה להם כלייה?

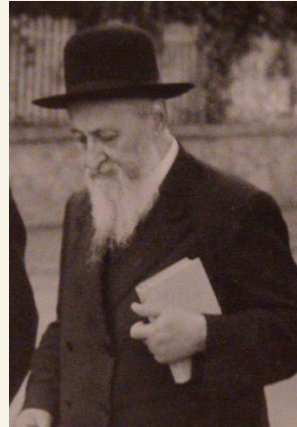
וקושיא זו דומה מאוד לקושיא שהקשינו למעלה על הבטחון המובא במדרש אודות הדין בראש השנה, דממה נפשך, האם יש באמת ג' ספרים נפתחים או לא.

אמנם נראה שהמעייין בפנים המדרש ימצא פתרון לחידה זו. כי מיד לפני דרש הנ"ל כתוב במדרש כך: "אמר רבי חנינא בר פפא אמר הקב"ה מעולם לא הכיני אומה ושניתי לה, אבל אתם בני יעקב לא כליתם שנאמר (דברים לג) חצי אכלה בם, חצי כלין והן אינן כלים וכו'. אף ישראל כל זמן שהיסורים באין עליהן היסורין כלין והם במקומן עומדין ואינן כלין וכו'".

הרי שבני ישראל מקבלים יסורין כמו שאר אומות העולם, אבל סוף כל סוף עם ישראל חי - היסורין כלין והם במקומן עומדין.

וממשיך המדרש: "ואם תאמר מפני מה העכו"ם נתייבו כלייה ואנו קיימין? לפי שבשעה שבאו עליהן יסורין מבעטם בהן ואינם מזכירין שמו של הקב"ה וכו', אבל ישראל כשהיסורין באין עליהן הן נכנעין ומתפללין וכו'. לפיכך אמר להם הקב"ה אע"פ שקללות הללו באות עליכם הן מעמידות אתכם".

הרי לנו שני הטעמים הנ"ל מעורבים יחד, שכלל ישראל בטוחים שיתקיימו, והסיבה לכך היא מפני שהם יראים וחרדים מאימת הדין, ונכנעין ומתפללין.

דברי הט"ז

ונחזור לבאר דברי הט"ז הנ"ל, ד"צריך להיות ירא וחרד מאימת הדין, ועל ידי כך נזכה לזכות". דלכאורה קשה להבין, דממה נפשך, אם הוא ירא איך ירגיש בטחון, ואם הוא בטוח נמצא שאינו ירא. ונראה להציע ב' דרכים בזה:

חדא, הנה הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל (לב אליהו ריש נצבים) עמד על הקושיא שהבאנו מה היה הפיוס של משה רבינו, וביאר שהתכלית של יסורין אינה היסורין עצמן, רק שברון הלב הבא מן היסורין, כי על ידי זה יתעורר לתשובה. ומכיון ששמעו ישראל והוריקו פניהם כבר נתקיימה בהם התכלית, וממילא אינם צריכין ליסורין בפועל, עכ"ד. ואולי לזה נתכוין הט"ז, דצריך להיות ירא מאימת הדין, וממילא על ידי זה יזכה בדינו כי כבר נתקיימה בו תכלית היסורין, וזה נכלל במה שהוזכר במדרש שכלל ישראל "נכנעין ומתפללין".

עוד יש לומר על פי יסוד שהביא הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל (שערים בתפלה עמוד עט) בשם מרן הגרי"ז הלוי זצ"ל⁴, דהנה מבואר בראשונים שענין הבטחון הוא מידה ממידותיו יתברך, דכאשר אדם בוטח בה' על ידי זה ניצל מכל צרה. אמנם אמר הגרי"ז דזהו רק כשהוא מכיר בגודל הצרה ויודע עד כמה גדולה סכנתו ובכל זאת בוטח בה' שיושיע ויצילו. אבל אם אינו משער גודל הצרה ואינו ירא, ובוטח, לא יקרא זאת בטחון בה', דמה שאינו ירא וסומך לבו בטוח שיהא לו טוב הוא מפני שאינו יודע גודל צרתו. וכן נהג הגרי"ז הלכה למעשה בכמה מקרים של סכנה היה מעורר הפחד אצל השומעים לו ולא נתן להם לשכוח עד כמה שהם בסכנה, שאדרבה הפחד הוא היסוד להצלה, שכיון שהאדם מכיר הצרה ומפחד ואף על פי כן בוטח, אז נקרא שבוטח בה', וזו עצמה ההצלה, עכ"ד. ויש לומר דלזה נתכוין הט"ז, שצריך להיות ירא וחרד מאימת הדין ורק אז יוכל לבטוח ולזכות בדין.

כתוב בטור (או"ח סימן תקפא) בשם המדרש: "מנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו, לפי שאינו יודע איך יצא דינו. אבל ישראל אינו כן, לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין צפרניהם ואוכלין ושותין ושמתין בראש השנה, לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס. לפיכך נוהגין לספר ולכבס בער"ה ולהרבות מנות בראש השנה". וכן הביא המשנה ברורה (שם ס"ק כה) שמכבסין ומסתפרין "להראות שאנו בטוחין בחסדו ית' שיוציא לצדק משפטינו". ומבואר מכאן שצריכים לבטוח בחסדו יתברך שנזכה בדין. וכן מבואר במדרש (במדבר רבה לב:) גבי מצות ד' מינים, שהד' מינים באים להראות את הנצחון של ישראל בדין.

ומקשים העולם איך אפשר לבטוח שיזכה בדין, הא איתא בגמרא (ראש השנה טז:ב) "שלשה ספרים נפתחין בראש השנה וכו'". ועוד איתא (שם לב:ב) שאין אומרים הלל בראש השנה מפני שספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו.

וראיתו ב' דרכים באחרונים ביישוב תמיהה זו:

א] הסבא מקלם זצ"ל (חכמה ומוסר חלק א סוף מאמר ט) תירץ: "אבל הענין, כי הכלל ישראל מובטח שיצא הדין לאור". [ועל פי זה ממשיך הסבא לייעץ עצה טובה לזכות בדין בראש השנה: "על כן מי שמכניס עצמו שלא יחי לעצמו, רק שיהיו רבים צריכין לו, נמצא כי הכלל צריך לו, ויזכה בתוך הכלל לטובה".] ועל דרך זה תירצו החכמת שלמה (שם בשו"ע) והנצי"ב (העמק דבר ויקרא טז:כט) דאנו בטוחין רק בנוגע לדין על כלל ישראל. וכן מדויק באמת מן המדרש הנ"ל שד' מינים מרמזים על נצחון של ישראל בדין, וז"ל המדרש: "ישראל ואומות העולם באין ומקטרגים לפני הקב"ה בראש השנה וכו'", הרי שיש דין כללי בין אומות העולם ובני ישראל, ועל דין זה יש לנו בטחון שנצא זכאים.

וביאר החכמת שלמה (שם) מה טיבו של דין זה: "כמו דבתחלת הבריאה נעשה הגורל ונפלו ישראל בחלקו יתברך וכו', כמו כן בכל השנה בראש השנה כשהקב"ה מחדש עולמו הוי גורל זה, ואומות העולם נכנסין ומקטרגין שישליך הקב"ה את ישראל ויבחר בהם וכו'". ובסגנון אחר כתב הנצי"ב (שם): "אלא המלחמה הוא עם כלל קיום האומה, שהוא נגד טבע הבריאה ואין מזל לישראל, ורק השגחת ה' שבא על פי תורה ועבודה וגמ"ח מקיימם. והמה שרי אוה"ע מדיינים או שראוים לאבדם או להכניסם בכלל אוה"ע וכו'".

ב] דרך אחרת ביישוב קושיא זו נמצאת בט"ז (סימן תקפד ס"ק א) והובאה במשנה ברורה (שם). שהביא הטעם שאין אומרים הלל בראש השנה לפי שספרי החיים והמתים פתוחים ואיך יאמר שירה, והוסיף וז"ל: "ואע"ג שאנו בטוחים שנצא זכאים בדין, מכל מקום צ"ל ירא וחרד מאימת הדין, ועי"כ נזכה לזכות". ומשמע מדבריו דאין הכי נמי יתכן שלא יזכה האדם בדין, אבל אם הוא ירא וחרד מאימת הדין, על ידי זה גופא יוכל לבטוח שיזכה בדין. ועיין מה שיתבאר בזה בסוף דברינו.

ונראה דב' דרכים הנ"ל באמת מרומזים בדברי המדרש על הפסוק שקורין בשבת שלפני ראש השנה: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו'" (דברים כט:ט). וכתוב בספרים⁵ ש"אתם נצבים היום" הוא רמז לראש השנה. וידועים דברי רש"י (שם פסוק יב) בשם מדרש תנחומא: "למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקללות? לפי ששמעו ישראל מאה קללות חסר שתיים חוץ ממ"ט

¹ ועל פי זה נראה לבאר מה שכתב הרמב"ם (הלכות יו"ט ו, יח) בגדר שמחת יו"ט דצריך גם להאכיל עניים, וימי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו". וצ"ע למה לא מקרי 'שמחה' מפני שלא עזר לעניים. ונראה לאור האמור דהשמחה של ראש השנה באמת אינה שייכת לשום איש פרטי, שהרי יתכן שלא יזכה בדין, רק השמחה הוי שמחת כלל ישראל. ואם כן מי שנועל דלת לפני יהודים אחרים אין לו שייכות לשמחת היום. ונראה דסובר הרמב"ם דהוא הדין בשאר ימים טובים, גדר השמחה הוא שמחת הכלל ולא שמחת היחידים, ולמד כן מן הפסוק 'ושמחת בחגך אתה ובנך וגו' והיתום והאלמנה וגו' (עיין מגיד משנה שם), דהיינו שהשמחה היא שמחת הכלל. ² אור גדליהו פרשת נצבים, בהערה. ³ לב אליהו שם. ⁴ שמע כן מפי בנו הגרי"ד זצ"ל.

הרב משה ברוך קופמאן, סוכן עלה זית

כתב השו"ע (סימן תקפא סעיף א) נוהגים לקום 'באשמורת' לומר סליחות. ובמגן אברהם (ס"ק א) כתב הטעם כי בסוף הלילה הקב"ה שט בעולם הזה והוא עת רצון. ובביאור הגר"א (ס"ק ב) מציין לפסוק באיכה (ב, יט) דכתיב 'קדמו עיני אשמורת', הרי שיש ענין גדול להתפלל באשמורת דוקא. וכן מצינו לשון הסליחות בכמה מקומות שמתפללים בעוד ליל, כי תקנו אמירתה דוקא בעת הזאת. אבל בזמנינו נשתנו העתים, ועפ"י רוב אין אומרים סליחות באשמורת, אלא אחר עלות השחר.

ובערוך השולחן (שם סעיף ד) כתב, שלפ"ז יש לזהר כי בהרבה מהסליחות נזכר שאמירתנו היא באשמורת ועכשיו שעפ"י רוב אומרים הסליחות בזמן שכבר היום גדול ממילא הוה דובר שקרים, ולכן ידלגו תיבות אלו. ואף שדבריו נכונים, מכל מקום לא מצינו שנוהגים כן, אלא אומרים הכל כנדפס בספרי הסליחות. ואף לפעמים יש לתרגם הסליחה על הכלל ולא על היחיד עצמו כגון מה שאומרים 'בזעקם בעוד ליל' אף שהוא אומר הסליחה ביום, מכל מקום בהרבה מקומות הוא אומר על עצמו כגון 'באשמורת הבקר קראתיך'. ואף שיש לפרש לשון 'בוקר' או 'שחר' על כל זמן תפילת השחר, מכל מקום הלשון 'אשמורת' אי אפשר לפרש אלא על הזמן של סוף הלילה.

ומכל מקום נוכל ליישב קצת, כי מצינו כמה דעות מהו סוף הלילה לענין אשמורת. וגם יוצא מזה נפקא מינה אם אפשר לקיים ענין אמירת סליחות 'אשמורת' עכ"פ לשיטה אחת.

הנה הענין של אשמורת בלילה הוא עפ"י הגמ' בברכות (ג, א) דג' משמרות הוי לילה ובסוף כל משמר הוא עת רצון. ובשו"ע (סימן א סעיף ב) כתב וז"ל, המשכים להתחנן לפני בוראו יכוין לשעות שמשנתנות המשמרות שהן בשליש הלילה ולסוף שלישי הלילה ולסוף הלילה שהתפילה שיתפלל באותם השעות על החורבן ועל הגלות רצויה, עכ"ל. ובמג"א (שם ס"ק ד) הוסיף דגם חצות הלילה הוא עת רצון. וראה בשו"ת אגרות משה (או"ח חלק ב סימן קה) שאותם המקדימים בתחילת הלילה בשעת הדחק יש להם עכ"פ לכוון שיאמרו סליחות בשליש הלילה שהוא קצת עת רצון.

ועתה נבאר מהו הזמן של שלישי הלילה. כפשוטו מחלקים את הזמן שמצאת הכוכבים עד עלות השחר, שלישו למשמרה ראשונה, חציו לחצות הלילה, ושני שלישי לתחילת משמרה שלישית. אבל בביאור הגר"א (סימן תנט) מבואר דמשמרות הלילה הן משקיעת החמה עד הנץ החמה. ועוד דעה שלישית מצינו בחידושי הר"זה (להרב זאב וואלף אלסקר בן דורו של הנודע ביהודה מחכמי הקלוז' בבראדי) שמשמרות הלילה הן משקיעת החמה עד עלות השחר.

ובענין זמן סוף משמרות הלילה, במגן אברהם (בהקדמה לסימן נח) מבואר דלענין קריאת שמע סוף הזמן הוא תיכף בעלות השחר. וכן כתב הפרי חדש

(בקונטרס דבי שימשי), והביא ראיה משרו של עשו שאמר ליעקב "שלחני כי עלה השחר", והיינו שהגיע זמן המשמר בעלוה"ש. אבל כבר הבאנו את דברי הגר"א (שם) דסוף משמרות הלילה הוא בהנץ החמה.

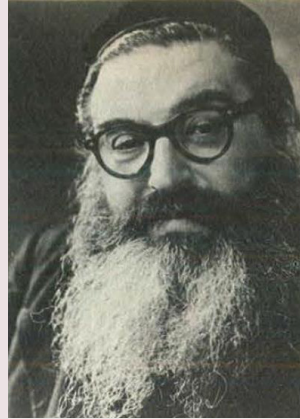
וראיתי בספר הזכרון למרן בעל הפחד יצחק (סימן ב) שדחה ראיה זו של הפרי חדש, ומחלק שם דדוקא בשירת המלאכים של הלילה מצינו ענין משמרות אבל שירת המלאכים בבוקר היא מצד חידוש מעשה בראשית והוא בהנץ החמה. ואדרבה יש להביא סמך לשיטת הגר"א מכמה מקומות דאין עיקר יום אלא מהנץ החמה ואילו אחר עלות השחר אף שדינו כיום מכל מקום עדיין לא הוי משמרות היום.

ובאמת הדבר מוכרח ממה שחשבינו חצות הלילה לדעת הגר"א לזמן הממוצע בין שקיעת החמה והנץ החמה ולא משקיעת החמה עד עלות השחר, והטעם לזה כי עד הנץ החמה שייך 'למשלת' הלילה, וכבר נתקשה בזה הגר"ז אורבאך איך מצאנו ידיו ורגליו בליל הסדר שצריכים להקדים את זמן חצות הלילה כמו חצי שעה לפני מה שכתוב בלוחות, כיון שסוף הלילה הוא בעלות השחר. אבל לפ"ז לא קשה מידי, דחצות אינו אמצע הלילה ההלכתי אלא הזמן שהלילה מושל וזהו אמצעו שהשמש הגיעה לנקודה הכי רחוקה מן האופק.

ולפי זה מצינו מעלה עכ"פ להתחיל סליחות קודם הנץ החמה כדי לצאת זמן משמרות הלילה לפי הגר"א. וברוב שנים כבר הגיע הנץ החמה בתקופת הסליחות עד קרוב לשעה שבע (בשעון קיץ), וא"כ אפשר לצאת ידי שיטה זו והוא דבר שיכולים הרבה לעמוד בו.

עוד יש לדעת כי במג"א (סימן א שם) הביא עוד שיטה לענין אשמורת הלילה ותיקון חצות, שלעולם יש לחשוב הלילה י"ב שעות. ואף דלענין קריאת שמע ותפילה כתב המג"א (סימן רלג ס"ק ד) שאין הולכים אלא אחר מה שענינו ראוות, מכל מקום לענין עת רצון בשמים אפשר לחשוב כפי חשבון הנ"ל. וראה בפרי מגדים שם שביאר הענין שמתחילים לחשוב י"ב שעות מתחילת הלילה והוא מצאת הכוכבים. ולפ"ז עדיין הוי עת רצון אע"פ שכבר יצא השמש על הארץ. וא"כ בימים אלו שצאת הכוכבים הוא אחר שעה שמונה (לפי שעון קיץ הנהוג) א"כ יש מעלה להתחיל סליחות עכ"פ קודם שעה שמונה בערך. אבל אחרים הבינו כוונת הזוהר שיש י"ב שעות בלילה דרוצה לומר שיש לחשוב ו' שעות קודם חצות ו' שעות אחר חצות [וכן הבאנו בלוח הזמנים לענין מזל מאדים כמו שיוצא מדברי הש"ך (בנקודות הכסף סימן קפד) ומדברי הגר"ז סימן רעא], אשר לפ"ז יש לחשוב עד שש שעות שוות אחר חצות הלילה ללילה. וא"כ יקדימו הסליחות קודם שעה שבע בערך שאז סוף זמן משמרות הלילה.

היוצא לנו מדברינו לענין זמן אשמורת, א) לרוב פוסקים הוא בסוף הלילה ההלכתי שהוא קודם עלות השחר. ב) לדעת הגר"א הזמן הוא עד סוף ממשלת הלילה שהוא הנץ החמה. ג) לדעת המג"א (סימן א) עפ"י הזוהר יש לחשוב משמרות הלילה לענין עת רצון י"ב שעות לעולם עד שש שעות שוות אחר חצות הלילה. ד) עוד דעה עפ"י הזוהר הנ"ל לחשוב הלילה לענין זה י"ב שעות מתחילת הלילה.

לאלתר לחיים טובים ולשלום', ולאנשים חשובים היה נוהג לאחל 'לשנה טובה וכתב ותחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום בספרן של צדיקים גמורים'.

יב. תורת חסד על לשונו של רבינו הגרי"ש: סיפרה כלתו של רבינו תלי"ט א (אשת הגאון רבי אברהם זצ"ל): כשהיינו סועדים בליל ראש השנה אצל חמי, המוני המונים הגיעו להבית לאחל שנה טובה לחמי ולקבל ברכתו, ולא הניח לנו לסגור הדלת עד שגמרו כולם לבוא, ומחמת זה לא התחלנו סעודת יו"ט עד קרוב לשעתיים מעת שחזר הביתה אחרי התפלה. ביום המחרת יום ראש השנה הוא קם לפנות בוקר בשעה שתיים כהרגלו ועסק בתורה עד תפילת שחרית. [הדברים מבהילים! מה מאד היה מנצל רבנו כל רגע ורגע לתלמוד תורה כידוע ואין לנו שום השגה מזה כלל וכלל, ואעפ"כ שקידתו העצומה בתורה לא חמסה כלום מגמ"ח אלא הקדיש קרוב לשעתיים לעשיית חסד לאחל להציבור ברכת לשנה טובה וכו', ושעתיים אלו של עשיית חסד לא חמסו כלום משקידתו בתורה, וביום המחרת יום ראש השנה קם באשמורת הבוקר כהרגלו ועסק בתורה בשקידה עצומה.]

יג. ת"ח אחד העיר שבראש השנה של שנת השמיטה יכוין בברכת שהחיינו שאומרים בקידוש גם על שנת השמיטה על שזכה להכנס לשנה חדשה שזוכה לקיים בה מצוות רבות שבת הארץ, וקדושת והפקר הפירות וכו', ונהנה רבינו מזה (הגר"ר שמאי גינזבורג ז"ל בספרו אמרי שמאי על המועדים).

על פי ספר 'איש על העדה' מהרב יהושע מששון ברונגער שליט"א

ON ROSH HASHANA HASHEM IS TAKING INVENTORY

On Rosh Hashanah, the concept of Malchus is of special significance. What is Malchus? Malchus means that Hakadosh Baruch Hu is dealing with the world's needs. The Ribbono Shel Olam was and is always the King. אָדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מְלֶכֶּךְ בְּטָרָם כָּל יְצִיר וְנִבְרָא – The Master of the world Who ruled before anything was created. לַעֲת נַעֲשֶׂה בְּחֻצְצוֹ כֹּל אֲזִי – When He made everything with His will, then “King” His Name was called. Hashem’s taking care of the world’s needs gives Him the title “King.”

As an example: When a person has a business, he sets aside time during the year to evaluate his products. By doing this, he sees which items are bringing in a profit, and which are not. Everything has to be judged and assessed. He then knows which items to focus on and which to discontinue. At this time, he is not just allowing the business to run as usual, but he is determining the manner in which the business should function.

So too, on Rosh Hashanah, Hashem is “taking stock” of the whole world, determining how it should run the next year. That determination is the act of Malchus.

The navi (Yeshayahu 55:6) writes, ה' בְּהִמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְהִיטוֹ, דְרִשׁוּ ה' הַבְּמִצְאוֹ קְרָאֵהוּ בְהִיטוֹ – Seek Hashem when He can be found, call upon Him when He is near. Chazal (Rosh Hashanah 18a) say this refers to the ten days between Rosh Hashanah and Yom Kippur, when Hashem is בְּהִמְצָאוֹ and קְרוֹב. What does that mean? It means that this is when He is involved in the details of how the world will run next year. And therefore, this is the time to seek Him out, and call to Him. It is at this time that we have the most direct channel to request our needs, as He is taking inventory for the next year.

Of course, you can have that interview with every single tefillah; Shacharis, Minchah and Maariv. However, when He sets aside time, so to speak, to be involved in inyanei ha'olam, those people who come forward and present their plea have a much better chance of having it addressed.

Now, when אֲזִי מְלֶכֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא, is the opportune time to present a petition to Hashem Yisborach.

Harav Yisroel Belsky zt”l, adapted from Why We Tremble by Rabbi Shlomo Dickman

CHANA DID NOT JUST WANT ANY CHILD

The haftarah we read on the first day of ראש השנה is the story of חנה and the birth of her son, שמואל הנביא, because ראש השנה is יום הזכרון, when the Imahos and of Chana were remembered Above, and their tefillos for children were answered (Berachos 29a).

But there is more in the story of Chana that is relevant to Rosh Hashanah:

Chana was despondent about being childless, but she did nothing but cry about it until one year, when Elkana had taken his family once again to Shilo for the regel, and he asked (passuk 8) חָנָה קָמָה תִּבְכִּי וְקָמָה לֹא תֹאכְלִי וְקָמָה יָרַע לְבַבָּךְ הַלּוֹא אֲנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֶשְׂרָה, בְּנִיִּים. After this, Chana went to the Mishkan to daven. Why didn't she go before? What prompted her to go just then?

Rav Shimon Schwab zt”l explains that Chana’s desire was to have a child who would be a gadol, a manhig b’Yisroel. According to the Medrash, a bas kol was heard every day saying that a great leader by the name of Shmuel would be born; Chana wanted to

be his mother. She thought that Elkana understood her, and depended on him to be mispallel for her, especially because he was a navi. Now, however, when Elkana told Chana הַלּוֹא אֲנֹכִי טוֹב לָךְ מֵעֶשְׂרָה בְּנִיִּים, Chana realized that Elkana did not understand her and her aspirations, and therefore she could no longer depend on him to daven for her. At that point, she went herself to the Mishkan to beg Hashem for that particular child that she so desired. And as we know, she was blessed with children.

What greater lesson can we have on Rosh Hashana, when we stand in judgment before the Ribbono shel Olam, that when things seem bleak, the answer is to be mispallel to the One who has the ability to grant our request.

Adapted from Iyey Hayam, Sefer Shmuel Perek 1, by Rabbi Avrohom David

RECENT TITLES

